ב) מגילה יו., ג) [חולין

ם: ע"ש], ד) [ל"ל ואמר

רבין, ה) סוכה יד. ע"ש, ו) בס"ח נוסף: אבל לה האשה וטעמא מפרש בגמי,

ו) ול"ל פ"חן, ח) בכפיה

כנ"ל. יעב"ץ, ע) [ל"ל בכל הנהו], י) [ליתא שס],

כ) ורש"ל מ"ון, ל) ודף סח:

עין משפם

גר מצוה

קח א מיי׳ פט״ו מהל׳

סימן קנד סעיף י: קש ב ג מיי׳ שם הלכה

לעזי רש"י

פורק"א (בהג' הב"ח).

אישות הלכה ז מתו

יא יב יד טוש"ע שס סעיף יא יב יז:

בותבי' אינו רשאי לבעל. אלא או יגרשנה או ישא אחרת עמה: "וציא ויתן בתובה. בסוף המדיר (כמונות עו. ושם) איכא פלוגתא מוסרת לינשה להחר. ולה המרינן עקרה היה דשמה הרחשון לה זכה ליבנות ממנה": גבו' מקן עשר שנים. בא על הגר והאי אותו להוליא אם לאו וקשה דלמ"ד אין כופין תקשי ליה מהכא דקתני דלא נסיב לה בהנך שני קמאי עד שלא בא לארץ כנען שהיו שנים יוציא ולשון יוציא משמע בכפיה כדמשמע החם דאמר רב האומר

מרובות בפדן ארם ללמדך שאין ישיבת חולה לארץ עולה לו דלמא משום עון חולה לארץ הם עקורים: לפיכך. הואיל וקא חזינן שאין ישיבת חולה לארץ מן המנין דתלינן בכל דבר המונען מן ההריון חלה הוא או חלתה היא כו': ולילף מילחק. ששחה עשרים שנה ולא נשא אחרת: עקור היה. ויודע שמחמת עלמו הוא ולקמן נפקא לן דעקור היה: אברהם נמי עקור היה. כדאמרינן לקמן והיכי ילפת מיניה: ההוא מיבעי ליה כו'. כלומר ילחק עקור היה משום הכי לא נסיב אחריתי וקרא דינחק בן ששים שנה לא יתירא הוא דתיתא להכי כתביה רחמנא למיגמר מיניה שהיית עשרים שנה דההוא מיבעי ליה כו' אבל מקן עשר שנים דאברהם אע"ג דעקור הוה ילפינן מיניה דחי לחו לדרשת למתי הלכתת החשמעינן קרת מקן עשר שנים: לייחם בהן. לידע שנותיו של יעקב בן כמה שנים היה כשהלך לבית עבר וכשעמד על הבאר ובשלהי ש גמרא דמגילה (דף יו.) מפרש לה והאי קרא דינחק בן ששים שנה מייתי ליה התם דילפינן מיניה דגדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב בבית עבר לא נענש עליהם: ויעתר להם מיבעי ליה. בשלמה אי המרת תפלת יצחק על אשתו היתה היינו דכתיב ויעתר לו כמו שהיה מתפלל עליה ותהר רבקה אשתו אלא אי אמרת על עלמו היה מתפלל ולנוכח אשתו משמע ששניהם היו לועקים זה מול זה ויעתר להם מיבעי ליה: לפי שחינו דומה. תפלתו שהיה לדיק בן לדיק לתפלתה שהיתה לדקת בת רשע לפיכך תלה בו הכתוב: עסר. פל"א (4) בלע"ז:

אלפים ושני רבבות מישראל הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל אבא חנן אמר משום רבי אליעזר חייב מיתה שנאמר יובנים לא היו להם הא היו להם בנים לא מתו אחרים אומרים גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך בזמן שזרעך אחריך שכינה שורה אין זרעך אחריך על מי שורה על העצים ועל האבנים: בזרגני אנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל ינירשה מותרת לינשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה י' שנים ואם הפילה מונה משעה שהפילה: גמ' ת"ר ¢נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להבנות ממנה אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין ילפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שניהם חבושים בבית האסורים אין עולין לו מן המנין א"ל רבא לרב נחמן ולילף מיצחק דכתיב ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה ⁴ויהי וגו' וכתיב יויצחק בן ששים שנה בלדת אותם א"ל יצחק עקור היה א"ה אברהם נמי עקור היה ההוא מיבעי ליה לכדר' חייא בר אבא סדא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי לייחם בהן שנותיו של יעקב אמר רבי יצחק יצחק אבינו עקור היה שנאמר יועתר יצחק לה' לנכח אשתו על אשתו לא נאמר אלא לנוכח מלמד ששניהם עקורים היו א"ה ויעתר לו ויעתר להם מיבעי ליה לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים ימפני

מולבמם שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים יא"ר יצחק למה י נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות אמר רבי אמי אברהם ושרה מומממין היו שנאמר יהבימו אל צור

מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני

כתובה ופריך עליה שמואל עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון אי ונראה דלא משמע יוליא יי לכפיה אלא היכא שעושה לאשה שלא כדין אבל הכח שחינו חלח משום דחינו רשחי לבטל מפריה ורביה לא משמע לשון כפיה וכל הנהו דהמדיר (גו"ש) דתנן בהו יוליא ויתן כתובה בכפיה קאמר כיון שמתנהג עמה שלא כדין ולעיל בהחולך (דף לט.) נמי אמרי' כשאין רוצה לא לייבס ולא לחלוץ דחוורין אלל גדול למיכפייה לפי שמתנהג עמה שלה כדין שחינו רולה לה לכנום ולא לפטור ונראה דכופין אותו בשוטים דאי במילי הא אמר בסוף המדיר (כתובות עז. ושם) דבדברים לא יוסר עבד ותיתה דכי פריך בהמדיר למאן דאמר כופין בנשא אשה ושהה עמה עשר שנים דלתניי׳ בהדי אלו שכופין אותו להוליא תקשי ליה נמי מכל הנהו דתנן בהמדיר (ג"ו שם)

וההיא דנערה שנתפתתה (שם מת.)

דהאומר אי אפשי אלא אני בבגדי

והיא בבגדה יוליא ויתן כתובה וההוא

לסוף פירקין (לקמן דף סה.) דאמר ר׳

אמי הנושא אשה על אשתו יוליא ויתן

כתובה וי"ל דלא קתני הנך דאתייה

כפייה דידהו על ידי פשיעת בעל

אלא הנהו דאתיין ממילא כגון

מוכה שחין ובעל פוליפוס והא

דקתני מלרף ומקמץ ובורסי אע"פ

שנעשו אחר שנשאו הנהו אינן

מתכוונים להקניט ולצער את האשה

ומיהו קשיא דליתני באה מחמת טענה

דאמר בסוף פרקין (שם:) דכופין

אותו להוליא אע"פ שאין פושע דמה

יכול לעשות שהוא עקור ונראה

לפרש דהתני סיפה בין שהיו עד שלה

נישחו בין משנישחו בכולן חמר ר׳

מאיר יכולה היא שתאמר סבורה

הייתי לקבל כו׳ והכא לא שייך

למיתני בה סבורה הייתי שאני

יכולה לקבל ורובן מיתרצי בההיא

שנויא ובירושלמי משמע דאין כופין

ע) בהנהו דתנן בהמדיר (כתובות עז.)

ור"ח הביאו בשילהי אע"פ (שם סג:)

איני זן ואיני מפרנס יוליא ויתן

דאמוראי כשנשא אשה ושהה עמה עשר שנים אם כופין

תוספות ישנים א) וא"ת ומאי א) מקשה התם לרב תחליפה לותיב אשה ושהה עמה וכו' יוליא ויתן כתובה וכל יוליא ר"ל כופין. לכ"נ דודאי יוליא לא משמע כופין אם לא שהחלחוד חפרש בהדיח בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין. אבל הכא אינו מתנהג שלא כדין דטעמא דאמרינן יוליא היינו משום דנכרית אותו משום שאינו ישאי ליבטל מפריי וגם ניחא דהתם פליגי אי ר"ל כופין אי לאו. ב') דודאי הכא לא ידעינן דיוליא ר"ל כופין כדפרישית ובהכי כופין כופים מכר אין כופין פליגי דחד אמר אין כופין ורב תחליפא אמר כופין ורב תחליפה אמר כופין ה"נ י"ל דלכ"ע לה אמרינן יוציא כופין בשום מקום אם אינו מפרש בהדיא וגרסי׳ באיני זן ואיני מפרנס כופין וניחא הכל וכן משמע דירושלמי גבי גט המעושה ממן תנינן כו' עי' בתוס' מטו"ך: מה עתר זה מהפך את התבואה ח"ר מחב מטרן. בהי עמר הים מיספן את התבואה. פ״ה עתר פילא. ולא נהירא ג׳ דאמרי׳ מתהפכת הקש מעל התבואה וא"כ הוי פורקא

ל) נראה דל"ל ועוד קשהדמאי מקשה התם לרבמחליפא ממתניי לימיב מהך ברייתא אמתני' דתני הכא דיוליא ויתן כתובה וכו'. ב) אולי ל"ל הרי דהכא לא ב) מופי כי טרי הטכו כו ידעינן אי ר"ל כופין ובהכי פליגי וכר. ג) אולי צ"ל ולא נהירא

ורחת היינו פיל"א:

מהפך את התבואה בגורן וכו׳ . וא"כ היינו פורק"א.

תום' חד מקמאי

והא דתניא שמא [לא] זכה להבנות ממנה. מקשי' עלה בגמ' ודילמא איהי היא דלא זכיא כלומר לא יתן לה כתובה ומשני אפריה ורביה לא מיענשא. משמע דלר׳ יוחנן בן ברוקא דאמר מפקדה לית לה כתובה ובשלהי פירקין גרסינן עובדא הוה קמיה ביי ביייים גו טינן עובו א הוה קמיה ר"י בכנישתא דקסרין ואמר יוציא ויתן כתובה ואי מ״ד דלא מפקדה אי מפקדה יש לה כתובה קשיא הך. י"ל ולפרש תליה בדידיה ולא בדידה ואי מפקדה יש לה כתובה א כוכקרוו ש יוו כומבוו אבל היכא דאין הבעל עקור דאיכא למיתלא . בדידה ובדידיה אמרי׳ ואיהי היא דלא זכאי ואין . לה כתובה אי הוה מפקדה ואית לה כתובה והראב״ד פירש בהגהת ספריו דהא

י חה לשונו בירושלמי דסוף אלמנה ניזונית תנינן גט המעושה בישראל כשר בעובדי כוכבים פסול אמר שמואל פסול ופוסל לכהונה ואמר שמואל אין מעשים אלא לפסולות ם (אמר שמואל) והתנינן המדיר אשתו מלהנות כו' ומשני שמענו שמוציא שמענו שכופין בתמיה ש"מ דאין כופין אלא היכא דקתני כופין אבל היכא דאמור רבנן יוליא ולא פירשו כופין אומרים לו חייבוך רבנן להוליא ואם לא הוליא מותר לקרותו עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא וגר"ח כדברי האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו להוציא ויתן כתובה וההיא דהחולץ (לעיל לע.) דחוזרים אצל גדול למכפייה היינו טעמא דכופין לפי שמונעה מכל ענייני אישות בין תשמיש בין מזונות אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין ומההוא עובדא דבי נשיאה בקיסרי דסוף פירקין (נקמן סה:) דקאמר רבי יוחנן יוליא ויתן כתובה דמשמע התם דכופין ליה אין ראיה דכופין כל היכא דקאמר יוציא דהתם לאו מימרא היא אלא כשבא מעשה לפניו לוה להם שיוציא משמע שאמר להם לכפותו וכל היכא דלא קאמר בהדיא כופין אין כופין שלא יהא גט מעושה בישראל שלא כדין ופסול: "וציא ויתן בתובה. נראה דבכל הנהו דמנן (כמובות שו.) שכופין אותו להוליא שנותן כתובה אע"פ שמגרש בעל כרחו מדפריך התם דליתני בהדייהו הך דשהה י' שנים וקאמר הכא דאית לה כתובה ומשמע נמי התם (שם) דהוה תני בהדייהו אלמנה לכ"ג גרושה וחלולה לכהן הדיוט אי לאו משום דאורייתא לא קתני והנהו אית להו כתובה כדאמר ביש מותרות (לקמן פה.) ובאה מחמת טענה אמרינן לקמן (שם) דיש לה כתובה אע"פ שכופין אותו לגרש ורבינו גרשום כתב בתשובה דמוכת שחין אין לה כתובה ודקדק מדקתני גבי בורסי שנשה אשה יכולה שתאמר כסבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל ואם היו כופין ליתן כתובה אם כן כל שעה תערים ותנשא ותאמר כן כדי לגבות כתובה לאלתר וי"ל דשמא אותה אין לה כתובה כיון שיכולה להערים אבל אחריני יש להם כתובה ובהדיא תני בתוספתא יוליא ויתן כתובה: אני"ב שאין ראיה לדבר. ראיה גמורה אינה דמשם אין ללמוד שיהא זקוק לגרש אשתו אפילו אם אי אפשר בלא גירושין ואדרבה ראוי ללמוד מכאן דאפי׳ אמ״ל בעלמא הנושא אשה על אשתו יוליא ויתן כתובה היכא דשהה עמה י׳ שנים שרי להכנים לרתה כמו שמלינו באברהם אולי ירחמו מן השמים ויזכה עדיין ליבנות ממנה כמו שלבסוף זכה אברהם משרה: דלילף מיצחק. ואם תאמר ילחק נמי לא שהה יותר מי׳ לפי מה שפי׳ שלא היתה רבקה אלא בת ג׳ כשנשאה ועד שהיתה בת י״ב לא היתה ראויה להוליד ויש לומר דמדרשים חלוקין כדפרישי׳ לעיל⁰ ועוד דמוכח בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין סט:) שדורות הראשונים היו ראויין להוליד הרבה קודם הזמן הזה: הבי אברהם גמי עקור היה. כדאמר לקמן אצרהם ושרה טומטמים היו ואט"פ שמסתמא כצר נקרע כשנשא שרה הכא אליבא דרבי יהודה פריך דאמרינן בהערל (לקמן פא.) טומטום שנקרע אין מוליד ועוד דאפי׳ לרבנן נמי דפליגי עליה לא שכיח שיוליד:

בעלמא הוא דקשיא ליה דקתני שמא לא זכה ליבנות הימנה ולא משום כתובה אקשי ליה: הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה א"ר אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מ"ט איהי קים לה ביורה כחץ איהו לא קים ליה. ה"ר אלפס פרשה בבאין לדון על עסקי כתובה וכן פרש"י ז"ל. הוא אמר מינה ולית לה כתובה והיא אמרה מיניה ואית לי כתובה (והא) וא"ר אמי היא נאמנת ויש לה כתובה והקשה עליו הרב ר' אברהם אב"ד ואבא מרי וב"ה למה ליה למימר לאנתתיה מיניה דאינו יורה כחץ אפי' יורה כחץ יש לה כתובה שמא לא זכה ליבנות הימנה ואיהו

תורה אור השלם 1. וימת נדב ואביהוא לְפְנֵי יְיָ בְּהַקְרְבָם אֵשׁ זְרָה לְפְנֵי יְיִ בְּמִרְבֵּר סִינֵי וּבְנִים לֹא הָיוּ לְהֶם וַיְכַהֵן

במדבר ג ד במדבר ג ד במדבר ג ד בקמתי את בְּרִיתִּי בְּעָּרְ בְּיִנְי וְרָעֵךְ בְּרִיתְ לְּךְּ לְדְרֹתָם לְבְרִיתְ לְךְּ לְדְרֹתָם לְבְרִיתְ לְךְּ לְדְרֹתָם לְבְרִיתְ לְךְּ לִתְּיוֹת לְךְ לַתְּיוֹת לְךְ לֵתְיוֹת לְרָ לֵתְיִם בַּאשׁתִי זוֹ לַתְּעָרְ בַאשׁתִי זוֹ בראשית בראשית זוֹ בראשית ברא אַבְּרָם אָת הָגָר הַמִּצְרִית אַבְרָם אֶת הָגָר הַמִּצְרִית שַׁפְּחָתָה מָקַץ עָשֶׁר שָׁנִים לְשָׁבֶת אַבְרָם בְּאָרִץ בְּעָע וַתִּמָן אתָה לְאַבְרָם אִישָׁה לוֹ לְאִשָּׁה:

בראשית טז ג בואשית טוג 4. וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבְּעִים שָׁנָה בְּקַחְתוֹ אֶת רְבְקָה שָׁנָה בְּקַחְתוֹ אֶת רְבְקָה ַּבָּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדֵּן הַת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדֵּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לו לאשה: בראשית כה כ

בראשית כה כ 5. וְאַחֲרִי כֵּן יָצָא אָחִיוּ וְיָדוֹ אֹחָוֶת בַּעַקַב עַשְׁוּ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעַּלְב וְיִצְחָ בָּן שִׁשִּים שְׁנָה בְּלֶדָת בראשית כה כו אַנְבּוּ: בּוֹאשּיוּ כּוֹיּ כּוֹּרְ 6. וַנֶּעְתַר יִצְחָק לַיִּיְ לְנְכָּח אִשְׁתוֹ בִּי עֲקְרָה הִוֹא וַיַּעָתֶר לוֹ יִיְ וַתַּהַר רִבְקָה אשתו: בראשית כה כא מבקשי ייַ הביטו אַל צור יְבַּיְבָּ וְּעָל מַקֶּבֶּת בּוֹר חָצַבְהָּם וְאֶל מַקֶּבֶת בּוֹר נָקַרְהָם: ישעיהו נא א

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה עתר פל"ה בלע"ז. נ"ב רחת והתוספות פ"ק דסוכה והמוספות פיק זסוכה השיגו על פירוש וכתבו דהעיקר כמו שפיי רש"י לשם עתר פורק"א בלע"ו דהיינו שופי"ל בלשון אשכט שיש לו עוקלים וע"ש בדף יד ע״ל:

מוסף רש"י

ללמדך שאין ישיבת הו״ל עולה לו מן המגין. לפי שלא נאמר לו ואעשך לגוי גדול עד שכא לארן ישראל (בראשית טו ג). למה נמנו שנותיו של ישמעאל. מה לנו למנות שנות הרשעים, כדי לייחס בהן שנותיו של יעקב. על ידי מנין שנות ישמעאל אנו למדין באיזה פרק משנות יעקב עברו עליו כל הקורות והמולאות אותו, מהן אנו למדין ששימש בבית עבר י"ד שנה, כילד אברהם בן פ"ו שנה כשנולד ישתעאל, וכשנולד ינחק היה בן מחה שנה, הרי היו לשמעאל י"ד שנה, וילחק קודם ליעקב ששים שנה, הרי לישמעאל ע"ד, כמה פיישן משנוחיו של ישמעאל ס"ג, נמלא שהיה יעקב כשמת ישמעאל כן ס"ג שנה (מגילה יד.). למה נמשלה תפלתן ל צדיקים כעתר. כתיב ויעתר ילחק לה׳ ויעתר לו (סוכה יד.).